

Žalm 130 - Nehledej viníky!

Čtvrtek 25.2.21; K. Hůlka

Žalm 12 končí slovy: „...kolem obcházejí svévolníci a vzmáhá se mezi lidmi neurvalost.“ (Žalm 12,9). Tato slova vypadají, jako by je napsal někdo v současné době. Neurvalost, hulvátství, bezohlednost a obviňování jedněch druhými je něčím, co naši společnost rozkládá zevnitř a je možná jednou z hlavních příčin nynějšího smutného stavu naší země. Není to ale věc nijak nová a těžké časy, které prožíváme jen zviditelnili, co je schováno v našich srdcích.

Ani jako křesťané nejsme žádným zářným příkladem tomuto světu. Sice víme, že nemáme být hrubí a sprostí a snažíme se podle toho chovat a jak se říká "držet fazónu". U toho ale leckdy zůstaneme. Náboženská svoboda, které se těšíme už přes třicet let, nevedla k nijakému jasnějšímu nárůstu věřících. Vedla ale k úžasnému zvýšení počtu různých církví, nezávislých sborů, různých náboženských organizací a nebo i neformálních skupin bez organizační struktury. Vůdčí osobnosti všech možných směrů, uskupení a hnutí se často odvolávají na potřebu stát například na biblické pravdě nebo alespoň na tom, co za biblickou pravdu považují, na Božím vedení, na potřebu hledat nové formy služby a kdoví co ještě. Nejsmutnější jsou případy rozchodů a rozkolů způsobené hořkostmi, neodpuštěními nebo uraženostmi, kde se jejich aktéři ani nenamáhají hledat nějaké řešení. To všechno vrhá špatné světlo na poselství evangelia. Základem tohoto poselství by mělo být odpuštění, smíření a vzájemná láska, která se vyznačuje schopností nést ty druhé v jejich jinakosti. Svrchu popsáním jednáním, ale může vznikat dojem, že evangelium je pouhým bezmocným moralizováním a ne "Boží mocí ke spasení" (viz. Římanům 1,16). Nebo v horším případě, že evangelium je neúčinné nebo dokonce lživé. Co je příčinou tohoto smutného stavu?

Zřejmě to nebude jediná příčina. Také nemyslím, že by byl někdo schopen podat nějaké úplné vysvětlení. Žalm 130 nám ale může pomoci zahlédnout alespoň jednu příčinu toho, proč se nám nedaří evangelium žít. K pochopení této příčiny je potřeba znát okolnosti vzniku tohoto textu. České překlady vkládají jako nadpis tohoto žalmu, ale vlastně celé skupiny od žalmu 120 do žalmu 134 nadpis "poutní píseň" nebo "píseň stupňů". Podle odborníků na biblická studia jde vlastně o takový zpěvník modlitebních písní, které zpívali poutníci při cestě do jeruzalémského chrámu nebo při výstupu po schodech na chrámovou horu. Něco podobného se dá dodnes vidět na římskokatolických poutních místech jako je Svatá hora u Příbrami nebo vrch Hostýn na Moravě.

Důležité je, že v žalmu 130 nejspíš nejde o zápis nějakého osobního vyznání, jako je třeba žalm 51 nebo o rozvažování nad lidským údělem, jako je

žalm 102, ale o skladbu určenou ke společnému zpěvu nebo přednesu. Současné křesťanské písně jsou ve své velké většině zaměřeny na chválu Boha nebo vyznání důvěry a lásky k Bohu. Tato stará píseň obsahuje ale hluboké vyznání hříchu. Žalmista volá "z hlubin bezedných". Verše 3. a 4. které hovoří o nepravostech a odpuštění dokládají, že nejde jen o případ nějaké hluboké nouze jako je nemoc, ztráta někoho blízkého nebo jiné neštěstí. Bezedné hlubiny zde už nejsou vůbec výrazem nějakého hlubokého usebrání a niternosti. To jsou výrazy pocházející z náboženského slovníku moderní doby. Hlubiny, ze kterých tu žalmista jsou hlubiny selhání a hříchu. Jde u situaci, pro kterou neexistuje ani vysvětlení, ani jednoduchá cesta k nápravě, ani omluva. Je to situace úplného dna, osudového selhání a beznaděje. Žalmisté většinou nejdou do podrobných popisů a vysvětlené té či oné nouze, o které hovoří. Zkusme si nějakou situaci takového hlubokého selhání představit.

Pro názornost dovoďte třeba příběh z pamětí spisovatele dříve známého a oblíbeného spisovatele románů o životě na Šumavě v předminulém století Karla Klostermanna. Tento spisovatel studoval gymnázium v mém rodném městě Klatovy. Jeho otec byl zaměstnán jako lékař na panství Štěkeň u Písku. Proto byl, jak se tenkrát říkalo v Klatovech "na bytě" v rodině hudebního pedagoga a skladatele Procházky. Byl v první polovině studia osmiletého gymnázia a i když mu zřejmě bylo nejvýš kolem 12-ti let, bytní "panu studentovi" popřáli celkem volnost. Tato volnost měla ale stinnou stránku. Účastnil se pouličních střetnutí s kluky tzv. reálky, což byly školy připomínající dnešní průmyslové nebo jiné odborné školy. Jednou dostal od konkurenční party, jak se říká, "nabančeno". Usmyslel si, že se pomstí. Jeden večer dopadl vůdce nepřátelské party samotného na okraji města. Pustil se do něj a zatlačil ho až na okraj příkopu tehdy ještě existujících zbytků městského opevnění. Bylo po dešti, což se ukázalo jako osudná okolnost. Karlův protivník uklouzl a zřít se do příkopu, který byl částečně zasypaný stavebním odpadem. Tam zůstal bezvládně ležet. Malého Karla se zmocnila panika. Pro svou hloupou pomstychtivost zabil člověka! V hrůze utekl a celou noc prožil ve strašných výčitkách svědomí i strachu, co přinese další den až bude nalezena mrtvola jeho protivníka. Nic z těchto obav se nepříhodilo, ale nechci se dále rozšiřovat vyprávění, které má sloužit jako příklad.

Toto vyprávění nám má posloužit, abychom si sami ve svém životě představili situace, kdy jsme prožili, že jsme úplně a neodčinitelně selhali. Tím se postavíme se žalmistou na stejnou výchozí čáru nebo spíš s ním klesneme na pomyslné dno. Žalm ale ukazuje východiska. V čem?

Za prvé žalmista ani na pomyslném dně nepřestává volat k Bohu. Čteme: "Z hlubin bezedných tě volám, Hospodine,..." K Bohu volej vhod i nevhod.

Možná právě tehdy, když nám přijde, že nemáme nárok, jako onen celník z evangelijního podobenství, který: „..stál docela vzadu a neodvážil se ani oči k nebi pozdvihnout; bil se do prsou a říkal: „Bože, slituj se nade mnou hříšným.“ (Lukáš 18,13). Evangelium je právě pro ty, co vidí, že se už nedokážou zachránit sami. Evangelium je pro ty, kteří nejsou jako legendární baron Prášil, který sám sebe za vlastní vlasy vytáhl z močálu. V hlubině se nedá žít, nejde se z ní ale ani dostat. Nic jiného než volání o pomoc nezbyvá.

Za druhé žalmista se chápe naděje na Boží odpuštění. Boží odpuštění je důvodem jeho bázně a naděje. To je zvláštní kombinace. Bázeň a odpuštění podle našeho zdání příliš neladí. Kdyby žalmista hovořil o odpuštění a vděčnosti za něj, zdálo by s nám to přiměřenější. Bázeň a odpuštění přesto patří dohromady. Milost podle Písma není nic laciného nebo dokonce samozřejmého, na co by měl mít člověk nárok. Milost je svrchovaný dar ze svobodného rozhodnutí Nejvyššího Dárce i Soudce Boha Hospodina. Z Nového Zákona pak vidíme nesmírnou cenu milosti. Cenou milosti je život nevině umučeného a zavražděného Božího Syna. Než přejdeme k vděčnosti za Boží milost musíme alespoň chvíli setrvat u bázně spojené s úctou k milosrdnému Bohu. Právě proto, že odpuštění je něco nesamozřejmého a zázračného, tak je spojeno s nadějí. Na Boží odpuštění nemáme nikdo nárok, ale můžeme mít naději Jeho odpuštění. O tuto naději se nenechejme nikým a ničím připravit. Tato naděje je jediné skutečné bohatství i toho nejmizernějšího a nejubožejšího. Tato naděje je větší než všechno naše lidské zoufání. Tato část žalmu vrcholí výzvou k vyhlížení Boha, jako k vyhlížení svítání po dlouhé noci (v.6).

Vraťme se ale na začátek našeho zastavení nad žalmem 130. Jak bylo už řečeno, nejde jen osobní modlitbu. To není jen teorie odborníků na studia Bible. Žalmista se obrací nejen sám k sobě ale k také k posluchačům. Říká: "Čekej, Izraeli, na Hospodina! U Hospodina je milosrdenství, hojné je u něho vykoupění.." (v.7). Nejde tu jen osobní vyznání viny ale o vyznání kolektivní. Kolektivní vyznávání viny má dneska špatný zvuk. Čpí formalismem a tradicí. Formy kolektivního vyznávání jsou třeba součástí římskokatolické mše, kde věřící vyznávají: "Vyznávám se všemohoucímu Bohu i vám bratři a sestry, že často hřeším myšlenky, slovy i skutky. Je to má vina, má veliká vina...". Nebo je podobné vyznání zařazeno do pořadu bohoslužby s Večeří Páně Českobratrské církve evangelické. Věřící mohou vyznávat třeba: "Vyznáváš, že jsi hříšný člověk a že nejsi před Boží tváří lepší než druzí lidé? Přiznáváš, že spolu s nimi neseš vinu za bídu světa? Jestliže tomu tak je, odpověz: Vyznávám."

Tato hromadná vyznání mohou být vnímána jako formalita, slova, která se jen tak říkají, obřad, který se musí udělat, aby proběhla bohoslužba, jak má a tak podobně. V hromadném vyznávání je ale ukryta důležitá pravda: Hřích

sice škodí především osobně nám, ale zasahuje ostatní lidi a důsledky hříchů druhých lidí zase zasahují nás. To byla veliká duchovní zkušenost izraelského národa. Jeho babylónské zajetí nebylo způsobeno jen hříchy jejich vládců jakkoliv modlářských, krutých, prospěchářských nebo omezených a neschopných ale selháním celého národa. Například prorok Jeremiáš volá na své současníky: „Od nejmenšího až po největšího všichni propadli chamtivosti, od proroka až po kněze všichni klamou.“ (Jeremiáš 6,13). Tak ani dneska selhání jednotlivce není jen jeho selhání. Je také selháním celého společenství věřících, celého sboru nebo celé církve. I ve hříchu jsme my lidé propojeni jedni s druhými. Důsledky mého selhání zasáhnou druhé a důsledky selhání druhých zase zasáhnou mne. To je nevyhnutelné.

Co ale není nevyhnutelného, je skutečnost, že Bůh stejně jako nabízí své odpuštění osobně každému jednotlivci, tak stejně nabízí své odpuštění i lidskému společenství. Podmínkou pro jeho přijetí je přestat ukazovat jeden na druhého prstem, hledat viníka nebo dokonce se vidět jako ten výtečný jedinec stojící nad bahnem hříšného okolí. Naopak je třeba každý sám za sebe říct: "Z hlubin bezedných tě volám, Hospodine,..". I jako společenství můžeme uplatnit svoji víru a naději jedině tehdy, když si všichni stoupneme na stejnou výchozí pozici. Vykoupení z hříchu totiž není jen záležitostí jednotlivce ale celého společenství. Proto se v žalmu říká: "...on vykoupí Izraele ze všech jeho nepravostí..." (Žalm 130,8). A v Novém Zákoně se také mluví spíš než o "osobním spasení." o spáse společenství církve věřících v Krista: "Kristus (si) zamiloval církev a sám se za ni obětoval, aby ji posvětil a očistil křtem vody a slovem; (Efezským 5,25-26). Moderní křesťanský slovník rád užívá označení Pána Ježíše jako "osobního Spasitele" nebo hovoří o "spasení toho nebo onoho bratra nebo sestry" Možná bychom měli víc mluvit naší společné záchraně. O záchraně, která se netýká jen jednotlivce nebo dokonce se neděje nějak navzdory druhým, kteří věci nevidí tak jako já. O záchraně Kristova těla, živého společenství věřících, kde jsou si i lidé jedni druhým záchranou a pomocí.

Pak možná bude schopni vnášet do rozeštvaného světa ducha pokoje a naděje. Církev bude představovat možnost, že věci jdou i jinak než pomocí nikdy nekončících napětí, sporů a rozdělení. To začíná společným takovým společným vyznáním, jako je žalm 130. S touto důvěrou a s touto nadějí můžeme předstupovat před milosrdného Boha. Amen